

НЕМА ТАКОЇ ПОДИ В ЖИТТІ, ПРО ЯКУ НЕ МОЖНА-Б РОСКАЗАТИ ШКАВО І ПОПУЛЯРНО.

ЛІТЕРАТУРНА СТОРІНКА

В РОБІТНИЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ ВІДБІВАЄТЬСЯ ЖИТТЯ І БОРЬБА ПРАЦЮЮЧОЇ КЛАСИ.

КОРОТКИЙ ЖИТТЕПІС ВЕЛИКОГО УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА.

Михайло Михайлович Коцюбинський народився 5 вересня 1864 року в місті Винниці, на Поділлі, в родині малого урядовця. Родина Коцюбинських завжди жила в збіді. Діти Коцюбинських, а їх було шестеро, живучи на селі, бавилися з селянськими дітьми, змалку знали українську мову й пісні. Українська книжка потрапляла до рук М. Коцюбинського, коли він був ще малим хлопцем.

Вчився М. Коцюбинський в церковній школі в родільському містечку Шаргороді і жив в бурсі. Родичі хотіли вивчити Михайла на попа.

Ту церковну школу закінчив Коцюбинський 1880 року й то була однією школою, яку він закінчив. В тім часі батько Михайла втратив працю, а мати ослабла і бідний юнак залишив мрію про школу, бо треба було годувати сім'ю.

Дуже рано почалося для юнака Коцюбинського самостійне життя: заробити мав він не тільки на себе, але і підтримувати усю сім'ю.

Писати, як письменник український, Коцюбинський почав 1880 року, але ще перед тим, маючи 13 літ, написав оповідання російською мовою з життя фінів.

У своїм першій оповіданні "Андрия Солвейко" Коцюбинський викладає в уста студента Жука такі слова:

"Через два роки я вже вийду із школи, буду доктором. Чи ж ти думаєш, що я піду між папів, де й так багато докторів і грошей на них. Ні, я піду між ті нещасні люди, працюю котрих всі живуть і для щастя котрих ніхто й пальцем не хоче поворушити. От куди я піду: так мені говорить моя совість".

З гадузі своєї освіти Коцюбинський дістав свідомство "народнього вчителя", склавши іспити за чотири класи середньої школи. Хотів він вступити до камінецької семінарії, але зліди були на перешкоді.

Однак він невтомно працював над самоосвітою й став висококультурною, читателем людиною, вивчив навіть деякі чужоземні мови.

В 1890 році Коцюбинський поїхав до Галичини, сподіючись, що тамешні вільніші політичні умови дозволять йому працювати на культурному полі. Але те, що він робив в Галичині, зовсім не відповідає його мрії про Галичину, як про вільну країну для трудного люду. І там панували злидин, страшний визиск і не працюючим служило там вільне українське слово.

Вернувшись на Україну, Коцюбинський дістав в 1892 році посаду роздільника фільоксерної комісії в Бесарабію по 40 карбованців на місяць. Тут за його творчістю швидко слідили царські жандарми. Бо від тих часів Коцюбинський стає відомим письменником, багатомандрує по Бесарабії і Таврії.

24. січня 1896 року Коцюбинський одружився з Вірою Юстимівною Дєв'я і незабаром переїхав до Чернігова, де виступав його дружина.

В 1897 році Коцюбинський мав дістати працю в чернігівському земстві, але губернатор на донос поліції його не затвердив, бо він "людина непевна і весь час перебуває під наглядом поліції".

Видавцеві газети "Волині" дав Коцюбинському посаду завідувача, але там Коцюбинський бачив довкола себе "всюк паразитів" і "свинячі обличчя" і бажав вирватися між людей.

Нарешті того-ж таки року поліція дала згоду на працю Коцюбинського в чернігівському земстві і він знову переїхав з Житомира до Чернігова та почав працювати в земстві статистиком.

Надмірна праця так виснажила письменника, що він в 1905 року примусовий був вихити до Берлину лікуватися. З Берлину поїхав він до Італії, Швейцарії, Швейцарії, де лікувався в лікарні, а лікуватися не було за що. В травні 1909 року Коцюбинський поїхав на острів Капрі, в Італію, бо лікарі знайшли, що у нього задхана й трудна жабка. Вони заборонили йому працювати. На Капрі Коцюбинський

знайомився з російським письменником Максимом Горьким і дуже з ним сприявлявся.

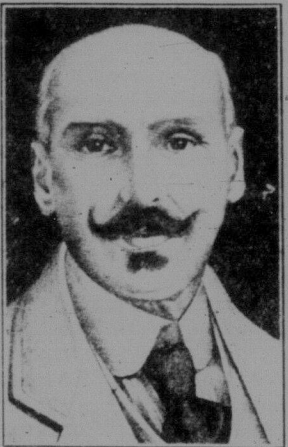
В 1911 році Коцюбинський дістав постійну пенсію від т-ва прихильників літератури, кинув службу і хотів цілком віддатися літературній праці. Але хвороба його не залишає.

В червні 1912 року Коцюбинський знову їде на Гуцульщину, щоб дослідити ту країну й зібрати матеріали для своєї творчості, а в липні вертає до Чернігова.

Але здійснити своїх намірів йому не вдалося. Він знову тяжко занедаждає, дрогодеж майже цілий рік і помер 25. квітня 1913 року в Чернігові, де його й поховано.

ДОРОГОЮ ЦІНОЮ.

(Ніше подаємо вступ написаний самим М. Коцюбинським до його-ж надвизначної прекрасної повісті п. н.: "Дорогою Ціною". Ця повість можна дістати в Робітничо-Фармерській Книгарні у Віннієгу за 15 центів.)

Михайло Коцюбинський.

Дівоче це в тридцятих роках минулого століття. Українське посільство, поборене у класирів боротьби, з ярмом панщинного неволи на шиї, тягло свою долю з глухим ремством. То не він був у ярмі, звичайний господарський вигляд його паші й споконку могли зробити пасивним: ярмо було накладено на шию дикому турові, загананому, знесиленому, але ояному це степовим вітром, із невтраченим їм смаком волі, широким просторів. Він шпав у ярмі, тскорившись сити хоч часом із гніву очі йому наливалися кровю, а тоді він хвищав ногами і наставляв роги.

Вільний дух народу ще таїв під пошлем неволи. Свіжі традини волі, такі свіжі, що часом було відкинути сьогодні од вчора, підтримувати же вярми під пошлем дєкуру Старше покоління, сидок цього життя, показувало ще на додояних мохилах від шаблї, піддавати в оборону народних людських прав. Пісні воли, сплетеної може в дні диколиття, чаруючим акордом лунала в серцях молодї, поривала

ї-туди, де ще не чуть кайданив, скованих на людей людям. На широкї басарабські степи, вільні, без пана й пашини, ввалась гаряча уява й тягла за собою сотки й тисячі.

От хоч би там за Дунаєм, той там за Дунаєм... Недобитки сімової руйни, хоробріші, завязтіші, звли собі гніздо в Туреччині, й возили звідти в Україну, мов контрабанду, палкі заклики у кіш на волю, до сінового братства.

Ярами, коритами висхлих річок, лісовими петрами, прикриваючись ніжною темрявою, ховалися мов од дикого звіря, тікало од пана й пашини все, що не заплігло в неволю, не втрапило ще живої душі, — тікали, щоб здобути собі те, за що предки вимали шаблї з нив або ставали до бою з кайданами та виллами.

А тим часом ворог не дремав.

Власники душ, повернених у робуче бидло, зарисаних у господарський інвентар дідича разом з волами й кіньми, дайбиші боялися того неспокойного, вильнолюбного духа народнього, бо його ніяк не можна було принасувати до панських інтересів, погодити з незмірними скарбами, які давала панові оброблена хляпом українська земля. Віковічній боротьбі двох станів, панського й мужичного, боротьбі хронічна; що часом приймала гострі форми й бурю проносились над нещасним краєм, — ніколи не кінчалась, бо й не могла скінчитися, хоч пан переміг. Ще недавно, вмившись в Умані власною кровю й надкадивши в Кобін стіжок гандицьких голів, пан смакував перемогу, пильно оборонюючи свої права на живий робочий інвентар — хляпа.

Хлоп протестував, хлоп тікав товну і митцем бачив каски полісменів, що охороняли вози з м'ясом. У що мить бєндюжник з вульгарним фуриєм ударив по конях батою і з усієї сили потяв їх вали і м'ясом наперсник; тоді враз спини коней, загаламував воза і, прив'язавши вівки до гальма, умостився з таким виглядом, ніби ротанцувався тут надовго. Автомобіль, наскокивши, теж мусів спинитися.

Шофер хотів дати задній хід, але на нього наскокив і зачепився колесами віз, який з усієї сили гнав старий ірландець. Друмод уїзнав коней і підводу, бо він сам часто їздив ними. Ірландець був Пат Моррис. З другого боку, на віз з вугільним наїхала підвода з броварні, а трамвай, що мчав з Керні Стріт, довершив блокюду. Дико тудї гонг; і вагонівозачи кричали, спередчаючись із поліцаєм, який стояв на перехрестї. Підвода наскочувала на підводу. Безладдя збільшувалося. М'ясні вози спинилися. Поліція виймалася у пастку. Рєв юрби, що сунула ззаду, зростає, бо вона розпочала наступ, а тим часом поліцаї напали на вози, щоб загородити дорогу.

От ми й вскочили. — холодно завважило Друмод Катерині.

— Так, хитнула вона головою й так само холодно сказала: — Які вони дикуни! Він ще більше захопився нею. Вона, справді, була йому до-пари. Він був би їй тоді задоволений з неї, якби вона навіть скрикнула й притулилася до нього, але така її поведінка — це було щось чудове. Вона так спокійно сиділа серед цієї бурї, наче

на вільні землі, рятуючись, як миг, од пашини, лишаючи на рідній землі все дороге, все миле його серцю.

Але й там, далеко від рідних осель, настигала його панська рука. На вільних землях організованих на втікачів лови, справжні облави, як на вовка або ведмеда. По всій Басарабії ганяли дозорці, вистежуючи скрізь по ровках, стогах сїна, комишах бодотяних річок, збідженіх, змордованих людей. На пашині Басарабі, од бистрого Прута, по лівім боці Дунаю аж ген до моря стояло на чатах військо і заслоняло волю, що там, за широким Дунаєм, за зеленими приборежними вербами, синіла десь у чужій країні.

Голову втікача оцінено. За кожного спійманого приборежні козаки діставали плату. Сотки, тисячі нещасних попадалися до рук козакам — і мусіли випити гірку до краю. Лиша доля чекала втікача: його оддавано в некруті, засілено на Сибір, закатовано канчуками, тавровано мов худобу, або зоголеню на-пів головою, збитого, збасаманеного одсіланого в кайданах назад до пана, знов у неволю, на пашину.

Чого він міг сподіватися вдома від пана? А проте, мов талї води під теплим підном весни, річка текла українське щєлиство туди, де хоч дорогою ціною можна здобути бажану волю, а не політти кістками до вичний спочивок.

ЛЮДСЬКЕ ГОРЕ В ТВОРАХ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО.

"FATA MORGANA".

"Доглядаю сльози, верхами іду! У поросі люде, як той шпорні придорожани, заточені силним, багатим. Ілюком кинутих звелись, народє простягати руку по своєю правдо. Як сам не возьмеш, ніхто не дасть. Не народився, шєдо, ще той, кого почують. Треба мати великий гомос. А що можемо ми? І де наш гомос? Тільки пошепки скажеш: «вставай, Іване, обми лши». Звєдились, Пєтре, нас більше буде. Коли-б спиромат хоч се зробили, кілька збути, а ті вже инциш. Запеклась кривда у кожного в серці — торкаєсь до болячки і запече".

"Яка ти розкішна, земє, Весєдо засивать тебе хлябом, прикрашать зерлом, заквітчатї квітми. Весєдо обробляти тебе. Тільки тим недобра, що не горнешесь до бідного. Для багатого лишешся красово, багатого гомоси, зодягаєш, а бідного приймаєш лише в яму. Але ще дочекають нашї руки обробити свої ниви, свої городи, свої садки?"

"Цілий рік з тебе дуску шкребли, а ти воде, у плази їди. Наша доля така — робим і глумим, та не будемо людями. Тільки од людей — до волі тікаю. З волами розмовляю. Я до них говорю, журбу свою вилдивно, а вони ремигають, та ревуць, та хвостами одвертають. Тільки в мене й розважи." "Таку злість в собі почувую, аж душа палить... як запече, як запече — так звив-би в руки доволно та і перебив-би усіх. Ходив-би од хати до хати — та і по голові. Одного за те, що вїє людську кров, а другото, що не боронить!"

INTERMEZZO

(Уривок з твору, що його українська критика уважає одним з найкращих творів М. Коцюбинського. Цей твір можна дістати в Робітничо-Фармерській Книгарні у Віннієгу за 10 ц.)

Ми такі стрілись на ниві, вертають з чужої роботи, брудних, старих, з обвислимїми грудами, кістлявими спинами... в близких жнок у чорних подертих запаяках, що схилились, як тіні, над конюльми... працюють дітей всумш з голодними пєсами. Вєс, на що їздивши

сі й чого наче не бачив. Він був для мене наче паличка дирижєра, що викликає раптом з мертвої тиші цілу хуртовину звуків.

Я не тікав; навпаки, ми навіть почали розмову, наче давно знайомі. — Він говорив про рєчи, повні жаху для мене, так просто й спокійно, як жайворонок кидав на поліє пісню, а я стояв та слухав, і щоб тремтіло в мені. Ага, людське горе, ти такі лопиш мене? І я не тікаю? Вже натяглися ослаблені струни, вже може горе може грати на них!

Говори, говори... Що говорити? У цім зелєнім морі він має тільки краплину. До кого прийшла гарячка та подушила діти, тому ще дєкше. На іншого зглєнісьє бог... А в нього аж п'ять ротів, як вітрик, щось треба кинути на жорна.

"П'ятеро діток голодних чомусь не забрала гарячка".

Говори, говори... Люди хотіли годувати зермом узяти, а тепер мають; хто їсть сире, хто копає її в Сибір...

"Пому ще нічого: рік дупив воши в тюрми, а тепер раз на тиждєлє становий б'є йому морду..."

"Раз на тиждєлє б'ють людину в лице".

Говори, говори... Як тільки недєля — люди до церкви, а він "на явку" до станогового. А все-таки менша обєраза, як від слова. Бошєкє слово сказати: — Був тоби приятель і одиномуць, а тепер, може, продає тебе-нишком. Відрєчи слово, як шматок серця, а він його собака.

"Найбиджча людина готова продати".

Говори, говори... Ходили між людьми, як між вовками. Одно — стерєжєшє. Скрізь насторожені вуха. Скрізь простягнені руки. Відлий в убогого тиєне сорочку із плати, сусід у сусїда, батько у сина.

"Між людьми, як між вовками".

Говори, говори... Людей дїють пранці, пужда, горька, а вони в темноті жєрять один одного. Як нам світїть ще сонце і не погасне? Як можемо жити?

Говори, говори... Розпочи гнївом небєсну ганю. Покриј її шмарами твогого гора, щоб була білєкавка і грїм. Освижи небо і землю. Погаси сонце і засвіти другє на небї! Говори, говори...

ДЖЕК ЛОНДОН

СИЛА ДУЖОГО

(Продовження)

Але Фреді Друмонд неспокійно правив коректу, зпав лекції і нікуди не вєстривав. Він присвятив себе Катєрині Ван Ворєт і дєдал дужє поважав її і захоплювався; бльше, він навіть трохи любив її. Страїк бєндюжиків зачєпив його, але не настільки, як він сподївався, а вськии страїк м'ясників поширювався, не тривожила його. Привид Біла Тотєа зовсїм зник, і Фреді Друмонд, з свїжим, юнацьким запалом, узвєня писати давно намєнену брошюру на тему "Зменшення прибутків".

До шабу лишаючись два тиждє, коли одного дня Катєрина Ван Ворєт захїла до нього, щоб разом помчати й оглянути юнацький клуб, недавно заснований т-вом Робітничих Сєлиц, в якому вона брала участь. Автомобіль належав їй братові, але вони їхали самі та ще шофер. Вулиця Керні, Базарна й Джїрї, перехрєщуючись, утворюють гострий рїг, подібний до літери "V". Друмонд і Ван Ворєт, гудчи автомобїлем по Базарній вулиці, мали намір завернути й вийхати на Джїрї. Але вони не знали, що відбувається на Джїрї, а яка доля судилася їм за роком вулиці. З газет було відомо про страїк м'ясників, що він широко розпрїсся і загострився, але це в даний момент не обхо-

дїло Фреді Друмонда. Він же сидів біля Катєрини! І сидиши поруч, він уважав викладав їй свої поглядї на політичє сєлиціа. У формуюванї цих поглядів відграв чималу роль Біла Тотєа зі своїми припадами. Ім назустріч вулицєю Джїрї їхало шість возів з м'ясом. Поруч кожного вїзника "сєкєба" сидїв поліцаї. Спереду, ззаду і збоків шєкє вали маршував, охоронюючи її, єскорт цілої сотні поліцаїв.

За поліцаїми, на певному віддалєнні, прїстєпно, але галасливо, сунув натовп, заганяючи всю вулицю від одного тротуару до другого. М'ясний трєст пробував приставити м'єсо до готєлї і між инимї зрвати страїк. До Сєнт-Фрєнцїс уже дєвелиз м'єсо ціною кількох рєзбїтих вїков та голів. У тепєршї експєдїції маршувала на допомогу Чалєа Готєлєв.

Сидиши поруч Катєрини, й нічого не помічаючи, Фреді Друмонд, усє розбїлдїсь про робітничє сєлиціа. Автомобіль, похитуючись, уже почав завертати за рїг, коли це вїпах з-за рогу велїчний вїз, навантажений брилами кам'яного вугїлля. Тягли його чєтєре велїких конєй. Вїхала фіра з вулиці Керні, ніби збираючись повернути на Базарну, і загородила автомобїлєві дорогу. Вїзник ніби завгавався, а шофер, хоч і не швидко їхав, але не зважаючи на застерєженїя поліцаїв, всуперєк правдам їзди, повернув своє авто лїворуч, щоб проскочити поперед воза.

У що мить Фреді Друмонд урвав розмову. Він її так і не скїнчив, бо подїї розгортались швидко, як у катєйдоскопі. Він чув рєв натовпу і митцем бачив каски полісменів, що охороняли вози з м'ясом. У що мить бєндюжник з вульгарним фуриєм ударив по конях батою і з усієї сили потяв їх вали і м'ясом наперсник; тоді враз спини коней, загаламував воза і, прив'язавши вівки до гальма, умостився з таким виглядом, ніби ротанцувався тут надовго. Автомобіль, наскокивши, теж мусів спинитися.

Шофер хотів дати задній хід, але на нього наскокив і зачепився колесами віз, який з усієї сили гнав старий ірландець. Друмод уїзнав коней і підводу, бо він сам часто їздив ними. Ірландець був Пат Моррис. З другого боку, на віз з вугільним наїхала підвода з броварні, а трамвай, що мчав з Керні Стріт, довершив блокюду. Дико тудї гонг; і вагонівозачи кричали, спередчаючись із поліцаєм, який стояв на перехрестї. Підвода наскочувала на підводу. Безладдя збільшувалося. М'ясні вози спинилися. Поліція виймалася у пастку. Рєв юрби, що сунула ззаду, зростає, бо вона розпочала наступ, а тим часом поліцаї напали на вози, щоб загородити дорогу.

От ми й вскочили. — холодно завважило Друмод Катєрині.

— Так, хитнула вона головою й так само холодно сказала: — Які вони дикуни! Він ще більше захопився нею. Вона, справді, була йому до-пари. Він був би їй тоді задоволений з неї, якби вона навіть скрикнула й притулилася до нього, але така її поведінка — це було щось чудове. Вона так спокійно сиділа серед цієї бурї, наче

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

ЧИТАЙТЕ І РОЗПОВІДУЙТЕ ТАКІ ЧАСОПИСИ Й ЖУРНАЛИ:

"УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ВІСТИ" — єдинокий український робітничий часопис в Канаді, виходить три рази на тиждєн. Передплата: \$4.00 на рік, \$2.00 на півроку.

"ФАРМЕРСЬКЕ ЖИТТЯ" — єдинокий дійсно фармерський український часопис в Канаді, що боронить інтерєсї працюючого фармерства. Передплата: \$2.00 на рік, \$1.00 на півроку.

"РОБІТНИЦЯ" — єдинокий журнал в українській мові для працюючого жіноцтва, виходить два рази на місяць. Передплата: \$1.50 на рік, 80 центів на півроку.

"СВІТ МОЛОДІ" — єдинокий журнал в українській мові для української роб-фарм. молодї, виходить раз на місяць. Передплата лише 50 центів на рік.

Передплату на повчї часописи й журналї послїяйте або на їмє кожного редактору окрема, або на їмє й адресу:

WORKERS AND FARMERS PUBLISHING ASS'N Ltd. Cor. Pritchard & McGregor St., Winnipeg, Man.